

ARBOGA KOMMUN

Alkohol- och drogpolitisk policy

Antagen av kommunfullmäktige den 23 oktober 2008, § 130

Inledning

Som i landet i övrigt konsumerar den manliga befolkningen i Arboga både oftare och större mängder alkohol än kvinnorna. Unga vuxna utgör den grupp som konsumerar mest och som utsätter sig för störst risk att skadas. Försvagningen av de nationella medlen tillsammans med allt öppnare gränser har inneburit en kraftig ökning av alkoholkonsumtionen och därmed en ökning av alkoholrelaterade problem, skador och överkonsumtion. Förhållandet är detsamma i Arboga som i riket. Riksdagen har i detta läge lagt ett större ansvar på kommunerna för att motverka ökande skador och kostnader för alkohol- och drogkonsumtion. Lokalt förebyggande arbete har fått väsentligt större betydelse än tidigare.

Mål för det alkohol- och drogpolitiska arbetet i Arboga kommun

- Uppväxten ska vara alkohol-, tobaks- och drogfri.
- Arboga ska vara en kommun fri från illegalt bruk av narkotika.

Målen ska uppnås genom att:

- Verka för en minskning av berusningsdrickandet genom att påverka för mera återhållsamma alkoholvanor.
- Verka för punktnykterhet, t ex i samband med graviditet, sjukdom, i väg- och sjötrafiken, på arbetet och i idrotts-, friluft- och motions-sammanhang.
- Verka för att skador till följd av alkohol- och narkotikaberoende minimeras.
- Kommunen skall främja en sund och hälsosam livsstil.

Arbetet kan ske både genom förebyggande insatser och genom främjande insatser.

Förebyggande insatser

Den totala alkoholkonsumtionen är avgörande för såväl antalet stor-konsumenter som mängden alkoholberoende personer. Därför är befolkningsinriktade insatser avgörande. Befolkningsinriktade insatser för att begränsa tillgängligheten utgörs av höga priser på alkohol, försäljningsmonopol, åldersgränser, tillstånd för alkoholservering och serveringarnas öppettider samt polis- och tullinsatser. Efterfrågebe-

gränsande insatser är till exempel information om skador, opinionsbildning och normpåverkande interventioner.

Sekundära förebyggande insatser är insatser som riktar sig till olika riskgrupper. Dit hör information och rådgivning på barnavårds- och mödravårdscentraler. Samtal om alkohol, tobak och övervikt i samband med hälsokontroller har visats sig vara effektiva. Gruppen unga vuxna på restauranger är också av strategisk betydelse. Samverkan med restaurangbranschen är viktig eftersom miljön där alkoholserving sker är en uttalad riskmiljö såväl för gäster som för personal.

Tertiär prevention innebär insatser riktade till personer som utvecklat ett problembeteende. Av vikt här är att verksamhet, som på ett tidigt stadium utan administrativa hinder, erbjuds kommuninnevärdarna kan få möjlighet att utvecklas. Alkohol- och framför allt narkotikaberoende kan vara svårt stigmatiserande. Det är därför av vikt att hjälp finns att få utan att människor registreras och informationen kommer andra än hjälpare och hjälpsökande till del.

Faktauppgifterna om konsumtion och skador kommer från flera brett accepterade källor, bland annat CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning), SoRAD (Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning), regeringens proposition 2005/06:30, Vägverket och systembolaget.

Uppgiften om antalet tunga missbrukare i procent kommer från en rapport om den svenska drogpolitiken som FN genomfört.

Främjande insatser

Vid sidan av de förebyggande insatserna är det viktigt med insatser som främjar hälsa och goda levnadsvanor. Kost, motion och friluftsliv är goda exempel på aktiviteter som kan främja sunda levnadsvanor. En sund själ i en sund kropp är fortfarande ett viktigt förhållningssätt. Skolmiljön skall främja hälsa och sunda vanor.

Idrottsföreningarnas aktiviteter är viktiga, liksom kulturföreningars verksamhet och bildningsförbundens studiecirklar. Aktiviteter av de mest skiftande slag kan utgöra effektiva medel i arbetet med att motverka konsumtion av alkohol och droger, och de skador detta bruk leder till.

Av särskild betydelse är det stöd som kommunen ger till olika fritids-, idrotts- och kulturföreningar. Verksamheterna främjar en sund livsstil och de kan även aktivt bidra till det alkohol- och drogförebyggande arbetet.

Bakgrundsfakta

Nationella mål för det alkohol- och narkotikapolitiska arbetet

I regeringens nationella handlingsplaner (proposition 2005/06:30, Stockholm den 30 november 2005) för att förebygga alkohol- och narkotikaskador framhålls vikten av att minska den totala konsumtionen av alkohol samt att motverka skadliga dryckesbeteenden. Punktnykterhet framhålls och anbefalls avseende uppväxt, trafik, arbetsliv och graviditet. En ökning av antalet alkoholfria miljöer skall stimuleras. Man framhåller också vikten av att skjuta upp alkoholdebuten och uttalar ett klart jämställdhetsperspektiv inom politiken. Nya verk samma metoder för att åstadkomma ett effektivt lokalt förebyggande arbete efterfrågas och utlovas stöd.

Det övergripande målet i narkotikahandlingsplanen är ett narkotikafritt samhälle. De politiska insatserna skall inriktas mot tillgång och efterfrågan på narkotika i syfte att minska nyrekryteringen till missbruk, förmå missbrukande personer att upphöra med sitt bruk samt minska tillgången på narkotika. Mycket av regeringens övervägande avseende narkotikan berör kriminalvårdens insatser, en följd av att bruket av narkotika i så hög grad kriminaliserats.

Ur ett folkhälsoperspektiv (not 1) hänger bruk och missbruk av alkohol, tobak, narkotika (dopningpreparat) ihop. Många gånger överlappar de olika bruken varandra och skadorna är vid intensivt bruk omfattande oavsett vilken drog det är som dominerar för en enskild individ. Samhällskostnaderna är stora och lidandet massivt.

Statistik

Alltsedan Sverige gick med i EU har de traditionella alkoholpolitiska medlen försvagats (import- och partihandelsmonopolen, höga alkoholpriser och begränsningar av införsel och tillgänglighet). Under de senaste åren är det framför allt anpassning till EU: s generösa införselregler som påverkat konsumtionen. Den genomsnittliga konsumtionen av alkohol har ökat med 33 % sedan år 1990 och uppgår numera till omkring 10 liter per person fyllda 15 år varje år. Konsumtionen är mycket skevt fördelad. Det som händer när konsumtionen ökar är att även storkonsumenterna blir fler och efter en tid blir även de personer som får problem fler.

Not 1) Målområde 11 i den svenska folkhälsopolitiken lyder "Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande".

Generellt sett är konsumtionen högst bland unga män i ålder mellan 20 och 25 år. För männen kulminerar konsumtionen i 24-25 årsåldern då de dricker i genomsnitt 16,6 liter ren alkohol per person och år.

Kvinnorna kulminerar i 20-21 årsåldern med 7,4 liter per person och år. Den tiondel av befolkningen som dricker mest svarar för hälften av konsumtionen. Endast 30 % av befolkningen dricker mer än genomsnittet, vilket visar att konsumtionen är skevt fördelad.

Alkoholen är ett av de största sociala problemen i Sverige liksom i Arboga. Antalet dödsfall till följd av alkoholens skadliga inverkan uppgår till mellan 5-7 000 per år (att jämföra med trafikoffren som är omkring 400, uppgiften från CAN:s hemsida). Många barn växer upp i familjer där någon av de vuxna konsumerar stora mängder alkohol. Sjukvården får ta hand om många skador och olyckor som kunnat undvikas om personerna hållit sig nyktra. Cirka 20 % av patienterna inom den somatiska slutenvården har alkoholproblem, inom den psykiatriska vården är andelen så hög som 40 %.

En stor andel av de våldsbrott som begås inträffar under alkoholrus. Såväl offer som förövare är ofta påverkade av alkohol när våldet inträffar, förövarna i mycket hög grad. Skador i trafiken till följd av alkohol är vanligt förekommande. Alkohol som orsak till olyckor och skador i trafiken visar en stigande tendens sedan några år tillbaka (not 2). Det har varit en stor nyrekrytering till tungt narkotikamissbruk under de år då Sveriges ekonomi sanerades. Den hårdhänta politiken, som drabbade barn och ungdomar hårt, kan ha bidragit till det ökande missbruket. Antalet "tungt" missbrukare (not 3) har fördubblats på några år (från 15 000 år 1979 till 28 000 år 2001, därefter har antalet minskat något och uppskattas år 2004 till 26 000). Nyrekryteringen till missbrukarleden var kraftig under åren på 1990-talet (ökningstakt cirka 1 900 per år). Detta sker trots att Sverige har den strängaste lagstiftningen i världen mot illegal användning av narkotika. Under perioden har lagstiftningen skärps och fängelserna fyllts av narkotikaberoende personer.

Personer med ett tungt missbruk av narkotika är en mycket utsatt grupp i samhället.

Not 2) År 2006 var 42 % av de omkomna förarna alkoholpåverkade, år 2005 var det 34 % som var alkoholpåverkade (källa Vägverket).

Not 3) Som "tungt missbrukare" definieras alla som injicerar narkotika samt alla övriga som dagligen använder droger.

Överdödligheten är stor och många svåra sjukdomstillstånd drabbar dem som missbrukar narkotika. Smittspridning på grund av orena sprutor, ohälsosam miljö och misär är ett stort problem för den som är narkotikaberoende. Antalet dödsfall i narkotikarelaterade diagnoser har ökat kraftigt under senare år (enligt CAN 31 dödsfall 1975, 150 fall 1985, 296 fall 1995 och 403 år 2000, jämför med trafiken där cirka 400 personer dödas varje år). Trots att Sverige har en relativt låg andel unga som prövar narkotika så är vår andel tunga missbrukare nästan lika hög som genomsnittet i EU (0,45 % av Sveriges befolkning är tunga narkotikamissbrukare, i EU är andelen 0,50 %).

Under de senaste åren har resandeförseln av alkohol ökat markant till följd av de generösa regler som tillämpas inom EU. Sverige har tvingats anpassa sig till dessa. En person får ta med sig åtminstone 110 liter öl, 90 liter vin, 20 liter starkvin och 10 liter sprit (not 4) varje gång man besöker andra EU-länder. De lägre alkoholskatterna i framför allt Tyskland har inneburit en strid ström av resande som tagit med sig stora mängder hem. Dessa generösa regler har även inneburit en ökning av den illegala handeln med alkohol. Lägenhetshandel och handel från bakluckan av bilar har blivit vanligt förekommande. Problemen med hemtillverkad alkohol och försäljning av öl klass två till ungdom har istället minskat.

Under det allra sista året har införseln minskat något från en hög nivå. Istället har försäljningen på systembolaget ökat kraftigt det (not 5). Årskonsumtionen per person fyllda 15 år har minskat något och ligger just nu strax under 10 liter ren alkohol per år.

Not 4) Införselreglerna är en rekommendation från EU:s tullmyndighet. Man får ta med sig ännu mera om skäl kan anges.

Not 5) Systembolagets försäljning ökade år 2006 med 5,2 % och år 2005 med 2,4 % (källa systembolaget).